

HUNG ĐẠO ĐẠI VƯƠNG

TRẦN QUỐC TUẤN

NGÔ SĨ LIÊN

(Trích *Đại Việt sử kí toàn thư*)

BÀI TẬP

1. Anh (chị) hãy phân tích đoạn trích và làm sáng tỏ Trần Quốc Tuấn là con người tài đức vẹn toàn.
2. Vì sao có thể nói *Đại Việt sử kí toàn thư* là tác phẩm lịch sử nhưng đậm chất văn học ? (Gợi ý : nghệ thuật kể chuyện, lựa chọn tình tiết, xây dựng nhân vật,...)

GỢI Ý LÀM BÀI

1. Trần Quốc Tuấn là người anh hùng dân tộc, tài cao, đức trọng.
 - Ông là vị tướng tài ba mưu lược có tầm nhìn xa rộng :
 - + Ông tâu trình vua về cách dùng binh và thượng sách giữ nước : “[...] Nó cậy trường trận, ta dựa vào đoản binh. Dùng đoản (binh) chế trường (trận) là sự thường của binh pháp. [...] Xem xét quyền biến, như đánh cờ vậy, tùy thời tạo thế, có được đội quân một lòng như cha con thì mới dùng được. Vả lại, khoan thư sức dân để làm kế sâu rễ bền gốc, đó là thượng sách giữ nước vậy”.
 - + Trần Quốc Tuấn từng soạn sách *Binh gia diệu lí yếu lược* để dạy các tù tướng, sưu tập binh pháp các nhà thành quyển *Vạn Kiếp tông bí truyền thư*.
 - + Ông là người biết chiêu hiền đãi sĩ. Môn khách của ông nhiều người giỏi chính sự và nổi tiếng về văn chương.
 - Trần Quốc Tuấn là người có đức độ lớn lao :
 - + Phẩm chất nổi bật nhất ở ông là tấm lòng trung quân ái quốc. Phẩm chất ấy càng ngời sáng khi ông phải giải quyết những mối mâu thuẫn giữa *hiếu* và *trung*, giữa *tình nhà* và *nợ nước*. Ông đã đặt *trung* lên trên *hiếu*, *nợ nước* trên *tình nhà*. Hay nói cách khác, với Trần Quốc Tuấn thì hiếu với nước, với dân mới là đại hiếu. Trước lời cha dặn : “Con mà không vì cha lấy được thiên hạ thì cha dưới tuổi vàng cũng không nhắm mắt được”, ông “để điều đó trong lòng, nhưng không cho là phải”. Khi vận nước ở trong tay, ông vẫn một lòng trung

ngĩa với vua Trần. Thái độ, hành động của Trần Quốc Tuấn “cảm phục đến khóc”, “khen ngợi” Yết Kiêu, Dã Tượng, “rút gươm kể tội”, “định giết” Trần Quốc Tảng càng tôn lên tấm lòng trung nghĩa của ông.

+ Lòng yêu nước của vị tướng anh hùng thể hiện qua câu nói đầy dũng khí: “Bệ hạ chém đầu tôi trước rồi hãy hàng”. Tư tưởng thân dân của bậc lương thần thể hiện ở chủ trương “khoan thứ sức dân”, ở việc chú trọng tới vai trò, sức mạnh đoàn kết toàn dân. Là Thượng quốc công, được vua trọng đãi rất mực nhưng ông luôn kính cẩn, khiêm nhường “giữ tiết làm tôi”, người đời ai cũng ngưỡng mộ, giặc Bắc phải nể phục.

2. Qua đoạn trích *Hung Đạo Đại Vương Trần Quốc Tuấn*, có thể thấy *Đại Việt sử kí toàn thư* là tác phẩm lịch sử nhưng đậm chất văn học.

a) Tác phẩm lịch sử: Thể hiện ở nội dung phản ánh chân thực những sự kiện, những nhân vật, những tình tiết có thực trong đời sống dân tộc Việt Nam từ thời Hồng Bàng cho đến khi Lê Thái Tổ lên ngôi.

b) Đậm chất văn học: Tác giả đã thể hiện hình tượng nhân vật lịch sử Hung Đạo Đại Vương Trần Quốc Tuấn qua những mẩu chuyện lịch sử với nghệ thuật kể chuyện và những tình tiết, sự kiện hấp dẫn, với nghệ thuật khắc hoạ tính cách nhân vật khá sắc nét, sống động.

– Tác giả kể về nhân vật lịch sử nhưng không đơn điệu theo trình tự thời gian:

+ Từ việc sao sa như điềm báo ứng Hung Đạo Đại Vương ồm nặng, tác giả ngược dòng thời gian cho người đọc biết Hung Đạo Đại Vương là ai, hoàn cảnh xuất thân như thế nào, tài mạo ra sao, có những sự việc nào đáng chú ý trong đời.

+ Tiếp đến, nhà viết sử trở về với dòng sự kiện đang xảy ra, nói về việc Trần Quốc Tuấn qua đời.

+ Sau đó, tác giả nhắc lại công lao, đức độ của Trần Quốc Tuấn để gián tiếp giải thích những danh hiệu tôn quý mà ông được vua phong tặng.

Cách kể chuyện này vẫn mạch lạc, khúc chiết, giữ được tính lôgic của những câu chuyện nhưng vẫn sinh động, hấp dẫn, có tác dụng làm nổi bật chân dung nhân vật.

– Tác giả thường đan xen những lời nhận xét, đánh giá của mình vào giữa những đoạn văn tự sự làm cho lời kể không khô khan, lại có thể định hướng người đọc.

– Để khắc hoạ phẩm chất, tính cách Trần Quốc Tuấn, tác giả đặt nhân vật vào những tình huống có thử thách và trong nhiều mối quan hệ, lựa chọn những chi tiết nghệ thuật tiêu biểu, có ý nghĩa.

+ Những tình huống có thử thách là tình huống mâu thuẫn giữa trung và hiếu, giữa cha và con ; tình huống giặc kéo sang, nhà vua thử lòng Trần Quốc Tuấn. Qua những thử thách này, tấm lòng trung quân ái quốc của bậc đại anh hùng càng được bộc lộ rõ.

+ Hình tượng Trần Quốc Tuấn được xây dựng trong nhiều mối quan hệ. Mỗi mối quan hệ bộc lộ một hoặc nhiều phẩm chất cao đẹp ở nhân vật. Quan hệ với nước thể hiện lòng ái quốc, sẵn sàng quên thân vì nước ; quan hệ với dân thể hiện tấm lòng thương dân, trọng dân ; quan hệ với tướng sĩ dưới quyền thì tận tâm dạy bảo, tiến cử người hiền tài ; quan hệ với con cái thì nghiêm khắc giáo dục ; với bản thân thì khiêm tốn, giữ vững đạo trung ;... Chính những điều này đã làm nên tính chất đa dạng nhưng nhất quán trong tính cách của nhân vật.

+ Khi khắc họa tính cách Trần Quốc Tuấn, tác giả lựa chọn những chi tiết nghệ thuật đặc sắc, tiêu biểu, có ý nghĩa. Ví dụ chi tiết lúc sắp mất, An Sinh Vương Trần Liễu cầm tay Quốc Tuấn giới thiệu : “Con mà không vì cha lấy được thiên hạ thì cha dưới tuổi vàng cũng không nhắm mắt được”. Trần Quốc Tuấn ghi để điều đó trong lòng, nhưng không cho là phải. Từ chi tiết tiêu biểu này, người kể dẫn sang những chi tiết nghệ thuật khác :

- Khi vận nước ở trong tay, quyền quân quyền nước đều do ở mình, Trần Quốc Tuấn đem lời cha dặn nói với gia nô là Dã Tượng và Yết Kiêu. Trước lời can ngăn của hai người, Quốc Tuấn “cảm phục đến khóc” và hết lời khen ngợi họ.

- Một hôm Trần Quốc Tuấn vờ hỏi Hưng Vũ Vương : “Người xưa có cả thiên hạ để truyền cho con cháu, con nghĩ thế nào ?”. Trước lời can ngăn của Hưng Vũ Vương : “Dẫu khác họ cũng còn không nên, huống chi là cùng một họ ! – Quốc Tuấn ngầm cho là phải”.

- Quốc Tuấn đem chuyện lời dặn của Trần Liễu hỏi người con thứ là Hưng Nhượng Vương Quốc Tảng. Quốc Tảng khuyên ông nên làm theo Tống Thái Tổ “thừa cơ dấy vận nên có được thiên hạ”, Hưng Đạo Vương đã rút gươm kết tội Quốc Tảng là “tên loạn thần”, “đưa con bất hiếu” và định giết Quốc Tảng. Hưng Nhượng Vương phải khóc lóc xin chịu tội thay, Quốc Tảng mới được tha. Quốc Tuấn còn dặn Hưng Vũ Vương : “Sau khi ta chết, đậy nắp quan tài đã rồi mới cho Quốc Tảng vào viếng”.

Như vậy, tác giả đã lựa chọn một chi tiết nghệ thuật tiêu biểu, từ đó dẫn đến nhiều chi tiết nghệ thuật khác, tất cả đều được xây dựng lại, có tác dụng làm nổi bật tính cách Hưng Đạo Vương Trần Quốc Tuấn.